

(1) בראשית פרק מו פסוק

(כט) וַיֹּסֶר יוֹסֵף מְרֻכָּבְתוֹ וַיַּעַל לְקִרְיַת יִשְׂרָאֵל אָבִיו גִּשְׁנָה וַיֵּרָא אֵלָיו וַיִּפֹּל עַל צְנָאָרָיו וַיִּבְכֶּה עַל צְנָאָרָיו עוֹד:
(ל) וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל יוֹסֵף אֲמוֹתָהּ הַפְּעַם אַחֲרַי רְאוּתִי אֵת פְּנֵיךָ כִּי עוֹדְךָ חַי:

(2) רש"י בראשית פרק מו פסוק כט

וירא אליו, יוסף נראה אל אביו:
ויבך על צואריו עוד, לשון הרבות בכיה וכן (איוב לד) כי לא על איש ישים עוד לשון רבוי הוא אינו שם עליו עילות נוספות על חטאיו אף כאן הרבה והוסיף בבכי יותר על הרגיל אבל יעקב לא נפל על צוארי יוסף ולא נשקו ואמרו רבותינו שהיה קורא את שמע:

(3) איוב פרק לד

(כג) כִּי לֹא עַל אִישׁ יִשִּׁים עוֹד לְהִלָּךְ אֶל אֵל בְּמִשְׁפָּט:

(4) רמב"ן בראשית פרק מו פסוק כט

וירא אליו . . . לשון רש"י, ולא ידעתי טעם ב"וירא אליו", כי בידוע שנתראו כאשר נפל על צוארו, ועוד, כי איננו דרך כבוד שיפול יוסף על צוארי אביו אבל שישתחוה לו או שינשק ידיו, ככתוב (להלן מח יב) ויוצא יוסף אותם מעם ברכיו וישתחו לאפיו, והשעה הזו ראויה יותר להשתחוות לו, וכן כל "עוד" בכתוב תוספת על עיקר הוא, איננו כמו הרבה, לא על איש ישים עוד (איוב לד כג), שישים עליו כפי חטאיו ולא יותר:

(5) והנכון בעיני כי כבר היו עיני ישראל כבדים קצת מזוקן, וכשבא יוסף במרכבת המשנה ועל פניו המצנפת כדרך מלכי מצרים, לא היה ניכר לאביו וגם אחיו לא הכירוהו, לפיכך הזכיר הכתוב כי כאשר נתראה אל אביו שהביט בו והכירו נפל אביו על צוארו ובכה עליו עוד, כאשר יבכה עליו תמיד עד היום הזה כשלא ראהו, ואחר כך אמר אמותה הפעם אחרי ראותי את פניך:

(6) ודבר ידוע הוא מי דמעתי מצויה, אם האב הזקן המוצא את בנו חי לאחר היאוש והאבל, או הבן הבכור המולך, ואל תחוש בעבור אמרו ויאמר ישראל, כי ממנו ידבר ויחזור ויזכיר שמו, וכן (לעיל מא מח-נ) ויקבוץ את כל אוכל שבע שנים וגו' וליוסף יולד שני בנים, וכן במקומות רבים תמיד בתורה ובמקרא:

(7) בראשית פרק מא

(מח) וַיִּקְבֹּץ אֶת כָּל אֲכָל שְׁבַע שָׁנִים אֲשֶׁר הָיוּ בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם וַיִּתֵּן אֲכָל בְּעָרִים אֲכָל שְׁדֵה הָעִיר אֲשֶׁר סְבִיבֹתֶיהָ נָתַן בְּתוֹקָה:
(מט) וַיִּצְבֹּר יוֹסֵף בָּר כַּחֲזוֹל הַיָּם הַרְבֵּה מְאֹד עַד כִּי חִדַּל לְסַפֵּר כִּי אֵין מִסְפָּר:
(נ) וַיְלִיֹּסֶף יְלָד שְׁנַי בָּנִים בְּטָרְם תְּבוֹא שְׁנַת הָרָעַב אֲשֶׁר יִלְדָה לוֹ אֶסְנַת בַּת פּוּטִי פְרַע פְּהֵן אוֹן:

(8) מזרחי על בראשית פרק מו פסוק כט

ומה שטען הרמב"ן ז"ל . . . אין מכל אלה טענה כלל, כי מה שטען למה אמר וירא אליו כי בידוע הוא שנתראו פנים כאשר נפל על צוארו, הנה מצאנו כיוצא בזה אל שדי נראה אלי בלזו בארץ כנען, ובידוע שמאחר שברכו נראה אליו, רק כן דרך הלשון, כי רחוק הוא לומר שלולא נראה אלי היה עולה על הדעת שברך אותו על ידי שליח, כי לא נזכר בכתוב שהיה בימים ההם נביא אחר זולתו.

(9) ומה שטען עוד שאין מדרך כבוד שיפול יוסף על צוארי אביו אבל שישתחוה לו או שינשק ידו, אינה טענה, כי יותר כבוד הוא שיפול יוסף על צוארי אביו בהיותו מלך אע"פ שהוא בנו, ממה שיפול בנימין שהיה הדיוט על צוארי יוסף הגדול ממנו והחשוב עליו כאב והיותו מלך.

(10) ומה שטען עוד שהשעה הזו יותר ראויה להשתחוות לו מהשעה שהשתחוה לו כשהוציא בניו מעם ברכיו וישתחו לאפיו ארצה, איננה טענה, כי השעה הזו שהיתה תחלת ההראות אחרי כ"ב שנה, ואחרי כל כך צרות שעברו עליו שהיתה עת העלבון, היתה ראויה אל הבכי ואל הנפילה אל הצואר יותר מהשתחויה והכבוד, ושהעת של לקיחת הברכות מאביו הוא ובניו, היתה יותר ראויה אל ההשתחויה והכבוד מבכי והנפילה על הצואר.

11) על צואריו עוד לשון הרבות בכיה וכן כי לא על איש ישים עוד. והרמב"ן ז"ל טען ואמר שאינו כן, כי כל עוד בכתוב תוספת על עיקר הוא, ואינו כמו הרבה, ופירוש כי לא על איש ישים עוד, שישים עליו כפי חטאיו ולא יותר. ונ"ל שזה הפירוש עצמו שפירש הרמב"ן ז"ל הוא הפירוש שכיון גם הרב בפירושו, שכך נראה מאמרו בפירוש לא על איש ישים עוד, וכתב אחר זה אף כאן הרבה והוסיף בכיה על הרגיל, שפירושו הוסיף על העיקר, ומה שאמר לשון רבוי הוא, פירושו רבוי על העיקר והוא התוספת, וכן מה שאמר שהוא לשון הרבות בכיה, פירוש בכיה נוספת על המנהג הנהוג, כי דבריו האחרונים מוכיחים על זה:

12) חזקוני על בראשית פרק מו פסוק כט

ויבך על צואריו עוד - מלבד הבכי שבכה על צוארי אחיו כדכתיב ויבך עליהם. ד"א עוד קאי אויפול וה"ק נפל על צואריו, ועוד עשה ענין אחר על צואריו, הוא הבכי.

13) תרגום יונתן על בראשית פרק מו פסוק כט

וטקיס יוסף ארתיכיה וסליק לקדמות ישראל אבוי לגשן וקדם דאשתמודעיה אבוי סגד ליה ואתחייב למיהוי שנוי קטיען ותהא ואתחמי ליה ורכן על פריקת צווריה ובכא על צווריה תוב על דסגד ליה:

14) העמק דבר על בראשית פרק מו פסוק כט

וירא אליו. כבר עמד ע"ז הרמב"ן ראה זו מה היא. וכן לשון המקרא ויבך על צואריו עוד צריך ביאור. ועיקר משמעות הכתוב שרק יוסף בכה ואל יעקב הוא פלא. ורש"י כ' בשם מדרש חז"ל שיעקב קרא אז ק"ש גם זה צריך ביאור וכי לא הי' יכול לכוין השעה של ק"ש שלא בעת ראות פני יוסף אבל כ"ז ניתן ללמדנו על דרשת ת"י . . .

15) וכך הענין שיוסף תקע עצמו לדבר החלום שעתיד השמש להשתחוות לו. והוא אביו. והרבה להשתדל ע"ז עד כה ולא עלה בידו כמש"כ לעיל. ע"כ עלה בדעתו שיבא לקראתו בבגדי מלוכה ומכש"כ לפי מהשכתוב בסה"י שפרעה שלח לו הכתר. והי' סבור יוסף שיעקב יכירנו מ"מ וישתחוה לו מפני כבוד המלוכה. או אפי' אם לא יכיר אותו ויהי סבור שהוא פרעה וישתחוה לו. יהא בזה האופן מתקיים החלום.

16) אבל באמת לא הכירו יעקב מתחלה וכסבור שהוא פרעה והשתחוה לו שהרי כבר נודע לו שפרעה גזר שיבואו לשם ויהיו משועבדים אליו. ואח"כ הראה עצמו יוסף לאביו והי' לאביו תרעומת בלבו עליו כי אע"ג שיעקב שמר דבר החלום ולא התקנא בו. מ"מ לא באופן שיוסף עצמו יהא גורם לדבר להשפיל את אביו לפניו. ע"כ מה עשה להסיח דעתו כרגע קרא ק"ש בדביקות ואהבת ה' שיש בזה כח להסיח דעת מכל דברי עוה"ז.

17) ובמס' ד"א זוטא פ"א תניא העבר רצונך ורצון חברך מפני רצון שמים שכן מציינו ביעקב שלא נשק ליוסף. ולא נתבאר היאך היה רצון שמים כך. ולפי דברינו מבואר יפה שיעקב אע"ג שחשב זה להעדר הכבוד ומורא אביו ורבו. מכ"מ היה רצונו למחול מפני רוב אהבתו ליוסף. אבל באשר שאע"ג שהאב והרב יכולין למחול על כבודם מכ"מ אינם יכולים למחול על בזיון והיה הדין נותן להראות ליוסף את התרחקות וכאלו הוא נזוף ממנו ע"כ ביטל יעקב רצונו ורצון יוסף מפני רצון שמים ולהתגבר על תשוקתו לנשק ליוסף קרא ק"ש וקיבל עליו עול מ"ש. והנה יוסף השכיל ששגה בזה וכי גם החלום לא נתקיים בזה אחר שאביו כסבור שהוא פרעה. . . וא"כ נתחלל כבוד אביו בחנם. וגרם לו צער. ע"כ בכה יוסף עוד. על שהשתחוה אביו לו:

18) רב ש. ר. הירש בראשית פרק מו פסוק כט

Joseph wept, Jacob did not weep. Joseph could still weep, Jacob was finished with weeping, he had wept enough in his life. Joseph was still weeping (עוד) even after Jacob had already spoken to him - in such small points the actual truth is mirrored. Since he had missed Joseph, Jacob had had a dull, monotonous life, had not ceased from weeping, his whole life of feelings had been spent in grief over Joseph. In the meantime Joseph had lived a life full of changes, had had no time to give himself up so much to the pain of separation, he was kept fully occupied with each of his different posts. Now when he fell round his father's neck again, he felt all the more what the separation had really meant to him, and lived once again through the past twenty years. Jacob had already become Israel, Joseph still wept.